

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовео комисију:

На својој седници одржаној 16. јуна 2016. године, Наставно-научно веће Асоцијација центара за интердисциплинарне и мултидисциплинарне студије и истраживања – АЦИМСИ Универзитета у Новом Саду, именовало је Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата **мр Наталије Остојић** под насловом **„Ефекти екскурзије ученика основне школе као облик образовно-рекреативних и туристичких кретања у Војводини“**.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

- 1) Др Светлана Костовић, редовни професор, Педагогија, 23. 03. 2013., Филозофски факултет у Новом Саду, председница;
- 2) др Драган Коковић, редовни професор, ужа научна област Социологија, 17. 11. 1992., Филозофски факултет у Новом Саду, члан;
- 3) др Милена Микалачки, редовни професор, Основне научне дисциплине у спорту и физичком васпитању – Рекреација, 07. 02. 2007., Факултет спорта и физичког васпитања, Нови Сад, члан;
- 4) др Јован Плавша, редовни професор, Регионална географија, 17. 03. 2005., Природно-математички факултет у Новом Саду, ментор – члан.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

1. Име, име једног родитеља, презиме:

Наталија, Михаљ, Остојић

2. Датум рођења, општина, држава:

26. 07. 1973. године, Зрењанин, Република Србија

3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив: -

4. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:

Педагошки факултет у Сомбору, „Став према спорту и самопоштовање спортиста и неспортиста у млађем школском узрасту“, физичко васпитање, магистар дидактичко-методичких наука у области методике наставе физичког васпитања, 04. 03. 2009. године.

5. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:

Физичко васпитање

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Ефекти екскурзије ученика основне школе као облик образовно-рекреативних и туристичких кретања у Војводини“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација садржи укупно 10 поглавља на 250 страна, затим, 29 слика, 6 скица, 12 графикана, 35 табела, 289 референци и 6 прилога. Поред Биографије и Кључне документацијске информације као издвојених делова у раду, докторска дисертација садржи укупно 10 поглавља са одговарајућим потпоглављима, а то су:

- УВОД (страна 10);
- ЦИЉЕВИ, ЗАДАЦИ И МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА - Инструменти и материјали, хипотезе, сакупљање и анализа информација, креирање анкетног упитника, научни допринос истраживања докторске дисертације (страна 11-16);
- ЕКСКУРЗИЈЕ КАО ОБЛИК ОБРАЗОВНО-РЕКРЕАТИВНИХ И ТУРИСТИЧКИХ КРЕТАЊА - Класификација екскурзија; Појмовно одређење ђачких екскурзија; Ђачке екскурзије као компонента културног туризма; Ђачке екскурзије као компонента образовног туризма; Екотуризам у систему ђачких екскурзија; Однос ђачких екскурзија и туристичке дестинација; Ефекти развоја образовно-рекреативног туризма на бруто домаћи производ; Анализа и процена постојећег стања; Стање ђачког и омладинског туризма у Војводини; Ризици у ђачком и омладинском туризму; Колективно осигурање гостију, посетилаца и туриста; Реализација квалитетних ђачких екскурзија - пожељна и реална пракса; Ученик као туриста – потребе и мотивација; Нормативно-правно регулисање екскурзија (страна 18-65);
- АНИМАЦИЈСКИ ПРОГРАМИ ЗА ДЕЦУ И САДРЖАЈИ ПОНУЂЕНОГ ПРОГРАМА НА ЕКСКУРЗИЈАМА - Основни појмови, карактеристике и врсте анимације; Важност едукације и анимације код деце у развоју образовно-рекреативног туризма; Програм спортске анимације у односу на туристичку дестинацију; Програм спортске анимације у односу на узраст; Улога рекреатора и аниматора у туризму; Најважнији партнери у процесу едукације и забављања гостију; Дефинисање појмова туристички водич и туристички пратилац; Путни лекар; Образовно-мотивациони ефекти активности на екскурзији; (страна 66-86);
- ГЕОГРАФСКО-ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗНАЧАЈНИ ЗА РАЗВОЈ ЂАЧКОГ И ОМЛАДИНСКОГ ТУРИЗМА У ВОЈВОДИНИ - Туристичко–географски положај Војводине; Природно-географски услови; Релјеф; Климатски услови; Хидрографски услови; Биогеографски услови; Друштвено-географски услови; Демографске карактеристике и мултикултуралност Војводине; Карактеристике насеља; Културна добра као ресурсна основа туризма Војводине; Археолошка налазишта; Стара градска језгра; Сеоске амбијенталне целине и етно паркови; Дворци и летњиковци Војводине; Музеји у Војводини; Знаменита места и спомен обележја; Војводина као простор интересног повезивања (кластер) у Стратегији развоја туризма Србије; Анализа предности, недостатака, могућности и неповољности (SWOT анализа) туризма Војводине; Стратешки оквир развоја туристичке дестинације; Матрица туристичких производа Војводине; Визија туризма Војводине; (страна 87-141);
- РЕКРЕАЦИЈА, СПОРТ И ТУРИЗАМ – Спортско-рекреативне активности за децу током целе године на територији Војводине; Значај излетничких активности за ученике основних школа; Рекреативна настава; Школа у природи; Логоровања; (страна 142-162);
- РЕЗУЛТАТИ И ДУСКУСИЈА АНКЕТНОГ ИСТРАЖИВАЊА НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА У ВОЈВОДИНИ – Узорак; Место експерименталног истраживања; Поступак истраживања; Ставови наставника према екскурзији као облику образовно-рекреативних и туристичких кретања; Структуре ставова; Опис истраживања; Ставови ученика према екскурзији као облику образовно-рекреативних и туристичких кретања; Ефекти спортско рекреативног туризма на социјални развој младих у Војводини; Предности и недостаци истраживања; (страна 163-193);
- ЗАКЉУЧАК (страна 193-197);
- ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ ПОДАТАКА (страна 198-216);
- ПРИЛОЗИ (страна 217- 250);

На основу свега изложеног, комисија је позитивно оценила све делове докторске дисертације.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

У *Уводу* кандидаткиња даје преглед и опис основних концепата и истраживачких области обухваћених докторском дисертацијом. Екскурзије ученика као обавезан сегмент наставе, у природном амбијенту, осигурава ученику постизање целовитог и снажног доживљаја наставног садржаја кроз наставу, рекреацију, дружење са вршњацима, опажање, упоређивање, мерење, описивање, закључивање, образлагање и учење о свету који их окружује. Ауторка указује на значај, актуелност,

важност и комплексност проучаване проблематике, огледа се у бољем разумевању значаја ђачких екскурзија на територији Војводине који унапређују квалитет туристичке понуде и доводе до повећања позитивних ефеката на развој ученика. Војводина као туристичка дестинација одликује се богатством природе и занимљивим пределима.

Кроз поглавље *„Циљеви, задаци и методе истраживања“* дефинисани су проблем и предмет истраживања, циљеви и задаци истраживања. Извојене су научне хипотезе, као и коришћене научне методе и указано је на значај, односно научни допринос докторске дисертације. У овом поглављу ауторка указује се на основни предмет дисертације и на најважнија истраживања и анализе која ће омогућити адекватно и свеобухватно сагледавање развоја ђачког туризма на простору Војводине. Помоћу налаза истраживања добијених на основу одговора ученика и наставника, добијени су подаци о предностима и недостацима ђачких и могућностима за унапређење њиховог пословања и развоја образовно-рекреативног туризма Војводине у целини.

У поглављу *„Екскурзије као облик образовно-рекреативних и туристичких кретања“* анализира се концепција ђачких екскурзија које заузимају посебно место у Војводини захваљујући изузетним природним богатствима (рељеф, клима, хидрографија, биљни и животињски свет) који пружају изванредне могућности за упражњавање образовно-рекреативних активности као и за повратком у природу и боравком у очуваној природној средини. Бројни су помаци у развоју ђачког туризма Војводине, али влада мишљење да и поред донешене Стратегије развоја туризма АП Војводина 2014-2020. и даље недостају ваљана промоција и маркетиншка стратегија. Дата је веома корисна компарација просечне годишње заузетости лежаја у хотелима, годишњих прихода по хотелској соби и просечне цене ноћења у Округу и такозваним Кластерима у Војводини, што прате адекватни графички прикази.

У поглављу *„Анимацијски програми за децу и садржаји понуђеног програма на екскурзијама“* указује се на чињеницу да ученици уживају на екскурзији бавећи се рекреативним активностима. У овом делу рада сагледан је и тренд понуде објеката и садржаја спортско-рекреативних активности за дневне програме анимације на простору Војводине. Дефинисање утицаја анимације програмима рекреативних активности на степен развоја укупне туристичке понуде може да послужи и на усмеравању едукације и даље инвестирање туристичке индустрије у рекреативне садржаје и програме.

Поглавље *„Географско-просторни услови значајни за развој ђачког и омладинског туризма у Војводини“* даје анализу туристичко-географског положаја као важне компоненте у развоју ђачког туризма, затим рељефних и климатских услова за развој образовно-рекреативног туризма, те хидрографских и биогеографских услова. Друштвени услови су посматрани кроз историјску призму, улогу становништава, а уз прецизне статистичке податке и графички приказ. Истражена су: градска језгра, археолошка налазишта, остаци средњовековних тврђава, манастири, спомен-обележја, просторне културно-историјске целине, фолклорно наслеђе и манифестације као туристичке вредности. Анализа материјалне основе (саобраћај и смештајно-угоститељски капацитети) за развој туризма у Војводини обухвата све потребне аспекте и карактеристике, што прате одговарајуће фотографије, детаљни статистички подаци и скице. Кандидаткиња је СВОТ анализу представила као алатку помоћу које је класификовала и вредновала поједине просторе. Значај ове анализе је у томе што је то један од савремених релевантних показатеља за процену стратешке позиције на основу чега се могу предвидети какве промене регију очекују у будућности.

У поглављу *„Рекреација, спорт и туризам“* анализирани су развијене спортско-рекреативне дестинације у Војводини, да би се могло сагледати реално стање ове врсте туризма.

Поглавље *„Резултати и дискусија анкетног истраживања наставника и ученика у Војводини“* су приказани логично и систематично, коришћењем табела ради веће прегледности. Као главни индикатор послужила је варијабла путовања ученика и наставника током школске године. Критеријумске варијабле су чинили упитници ставова према екскурзији као облику образовно-рекреативних и туристичких кретања у Војводини за наставнике и ученике конструисан је за ово истраживање. У спроведеном истраживању су коришћени примарни и секундарни подаци. Секундарни подаци се односе на презентацију постојећег стања у погледу опредељивања туриста за образовно-

рекреативне активности (проучавање научне литературе, стручних публикација и других писаних докумената), док су применом одговарајућих метода за прикупљање података (анкетног упитника и интервјуа), прикупљене и неопходне примарне информације које објашњавају мотиве, мишљења и ставове учесника у образовно-рекреативном туризму. Помоћу налаза истраживања добијених на основу одговора ученика и наставника, добијени су подаци о предностима и недостацима ђачких и могућностима за унапређење њиховог пословања и развоја образовно-рекреативног туризма Војводине у целини. Ауторка је анкетним истраживањем презентovala много података који са табеларним и графичким приказом омогућила бројна поређења и реалне закључке.

У *Закључку* су изнесени најзначајнији резултати до којих је кандидаткиња дошла у свим деловима докторске дисертације и потврђене су или одбачене постављене хипотезе, представља целину дисертације, у којој је кандидаткиња изнела основне резултате рада и успешно одговорила на постављени задатак истраживања.

Поглавље „*Литература и извори података*“ обухвата релевантне литерарне изворе, а посебно треба нагласити да је коришћено много најновијих страних и домаћих литерарних извора, што указује на изузетно ангажовање ауторке ове дисертације на проналажењу валидне литературе. Колико је то ангажовање довољно показује 289 литерарних извора од којих значајан број (углавном најновији) на енглеском писму. Обим и квалитет коришћене литературе и извора података у складу је са постављеним циљевима и задацима истраживања. Коришћене су монографије, научне и стручне публикације, магистарске тезе и докторске дисертације, радови из домаћих и страних часописа и са научних скупова.

У ову дисертацију укомпонован је и додаток раду, односно поглавље „*Прилози*“ у коме су дати спискови свих табела, скица, графикона, фотографија.

Комисија је позитивно вредновала сва поглавља у дисертацији.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

- 1) **Ostojić, N.,** Plavša, J., Vujko, A., Tomić, S., (2014), *Sport-recreational tourism and leisure time of young people in Vojvodina*, Higher Education in Function of Sustainable Development of Tourism in Serbia and Western Balkans, TEMPUS, pp.183-190. ISBN: 978-86-83573-44-8, https://www.academia.edu/16746776/SPORTS-RECREATIONAL_TOURISM_AND_LEISURE_TIME_OF_YOUNG_PEOPLE_IN_VOJVODINA, M33.
- 2) Vujko, A., Plavša, J., **Ostojić, N.,** (2013), *Travel agencies as a Factor of cycling Tourism Development on the Mountain of Vršac*, Scientific Journal in Sports and Medical-Rehabilitation Science, Vol 3., No 2, pp. 117-123 . ISSN 2232-8211 (Print) ISSN 2232-822X (Online), M23.
- 3) **Ostojić, N.,** Plavša, J., Vujko, A., (2014), *Student's attitude and effects of sport and recreational tourism on success in schools*, GeoJournal of Tourism and Geosites, No. 2, Vol. 14, pp. 143-150. ISSN 2065-0817, e-ISSN 2065-1198, M23.
- 4) **Ostojić, N.,** Radaković, M., (2015), *Educational leadership and school management*, Research Journal of Educational Studies and Review Vol. 1 (7), pp. 346-357, Dec., 2015 ISSN:2449-1837, M23.
- 5) Vujko, A., Plavša, J., **Ostojić, N.,** (2013), *Impact of the "Danube cycling route" on the development of cycling tourism in Serbia*, Polish Journal of Sport and Tourism, Poland, Volume 20, Issue 3, pp. 227-233. ISSN 1899-1998 (Print) ISSN 2082-8799(e-ISSN) <http://www.kobson.nb.rs.proxy.kobson.nb.rs:2048/servisi.131.html?jid=396180>, M24.
- 6) **Ostojiћ, H.,** (2012), *Ставови ученика према физичком васпитању*, Зборник радова 2, Удружење здравље за све, Међународни конгрес "Екологија, здравље, рад и спорт" ISBN 987-99955-789-3-6, COBISS. BH-ID 1196522, Бања Лука, стр.196-200, M33.

- 7) **Остојић, Н.**, (2012), *Значај физичке активности у превенцији гојазности*, Зборник радова 2, Удружење здравље за све, Међународни конгрес “Екологија, здравље, рад и спорт“ ISBN 987-99955-789-3-6, COBISS. BH-ID 1196522, Бања Лука, стр.191-195, М33.
- 8) **Остојић, Н.**, Vještica, R., (2014), *Touristic animation and sport-recreational tourism*, 5th International Scientific Conference, Anthropological aspects of sports, physical education and recreation, Faculty of Physical Education and Sports, Proceedings book, Vol 5, pp. 129- 135, М33.
- 9) **Остојић, С.**, **Остојић, Н.** (2011), *Insurance of athletes*, International Scientific Conference, Anthropological aspects of sports, physical education and recreation, Proceedings book, Vol 2, pp. 297-303. ISSN 1986-8154, М33.
- 10) **Остојић, Н.**, (2012), *Важност спорта у развијању селф-концепта и самопоштовања код деце*, Зборник радова са научно-стручног симпозијума Наука и карате спорт, Факултет за спорт и туризам, Нови Сад, стр. 63-71. М63.

На основу правилника Универзитета у Новом Саду, комисија констатује да, на основу објављених радова, кандидаткиња испуњава услове за одбрану докторске дисертације.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На основу истраживања може се закључити да је су ђачке екскурзије имају значајне ефекте у образовњу ученика и у туристичким кретањима у Војводини, али је потребно подићи их на виши ниво, уз више адекватних информација, већег упознавања процедуре за организацију екскурзије, веће подршке од стране надлежних органа, детаљније упознавање са путним правцем и дестинацијом, уз прихватање неких идеја школа, те уз одговарајуће анимирање.

Образовно-рекреативни туризам у Војводини, без обзира на проблеме са развијеношћу рекреативне инфраструктуре, ипак има огромне природне потенцијале за развој веома различитих и атрактивних образовно-рекреативних активности на којима се може заснивати израда конкретних програма на различитим дестинацијама.

На основу резултата које је дала ова дисертација може се констатовати да наставници и ученици имају позитиван став према екскурзији као облику образовно-рекреативних и туристичких кретања.

Старосна доб као независна варијабла није се показала релевантна, наиме старији и млађи адолесценти не разликују се статистички значајно ни у једној од зависних варијабли. Може се констатовати да период ране адолесценције није период преокрета у ставовима према екскурзији као облику образовно-рекреативног туризма па се разлике између млађих и старијих ученика нису показале статистички значајним.

Пол не утиче статистички значајно на формирање става. Разлика између учесница и учесника у истраживању на варијабли става према екскурзији као облику образовно-рекреативних и туристичких кретања и према спорту није се показала статистички значајном ($p > 0,05$), док у интеракцији са варијаблама доби и бављењу спортом добијена је статистички значајна разлика ($p < 0,05$). За ове резултате би се могло рећи да одступају од очекиваних. Стереотипи који постоје налажу да мушкарци више воле спорт, више се њиме баве и више га гледају. Резултати потврђују да разноврсност садржаја као елемената туристичке понуде Војводине позитивно утиче на квалитет те понуде туристичких путовања за ученике.

Простор Војводине има велике туристичке потенцијале који нису у довољној мери искоришћени. Полазна претпоставка за развој образовно-рекреативног туризма и стварање брэнда туристичке дестинације Војводине је анализа имица ове туристичке гране. На основу резултата истраживања установљено је да ће туристичка понуда обogaћена образовно-рекреативним садржајима привући већи број туриста, односно ученика у односу на класичну туристичку понуду. Ђачке екскурзије не доносе само значајан економски допринос дестинацијама које ученици посећују, већ кроз путовања развијају своје личне вештине, успостављају друштвене и културне везе и стичу искуство.

Статистички значајне разлике постоје у односу на социо-економски статус родитеља и активног провођења слободног времена и путовања. Ученици све ређе посећују концерте, позоришне представе, биоскопске пројекције као и остале културне догађаје. Као разлог наводи се недостатак новца за овакве активности али и то да ученици показују минимално интересовање за овакав вид активности.

Са констатацијом да је недостатак новца најчешћа препрека за ђачка путовања делимично или у потпуности слаже се више од половине испитаника. На основу резултата истраживања може се установити да су културне активности у недовољној мери заступљене у слободном времену ђака.

Резултати нам потврђују да не постоји статистички значајна разлика између успеха ученика и улоге школе и вршњака према екскурзији као облику образовно-рекреативних и туристичких кретања.

Истраживања туристичке дестинације Војводине указује на чињеницу да се туристи најчешће групишу и посећују одређене делове ове туристичке дестинације. То су централна насеља и туристички центри, док друге много веће површине унутар дестинације нису предмет интересовања посетилаца, па самим тим не представљају значајан простор у развоју туризма.

Комисија је позитивно оценила закључке и резултате истраживања.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања одговарају постављеним циљевима и задацима и приказани су јасно и прегледно помоћу слика, скица, табела, и графикона, уз одговарајућа тумачења у тексту. Подаци добијени истраживањем су статистички обрађени помоћу адекватних статистичких анализа. Кандидаткиња је резултате истраживања јасно и прецизно тумачила. Наведена литература је врло обимна, савремена и везана за проблематику ђачког туризма. На основу начина приказивања и тумачења података, може се констатовати да рад садржи оригиналне научне резултате који задовољавају захтеве нивоа докторске дисертације.

Комисија је позитивно оценила начин приказа и тумачење резултата истраживања.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. *Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?*

Комисија сматра да је докторска дисертација кандидаткиње мр Наталије Остојић урађена у складу са образложењем написаним приликом пријаве теме.

2. *Да ли дисертација садржи све битне елементе?*

Дисертација садржи све битне елементе научно-истраживачког рада. Са аспекта методолошких, научних и стручних поступака у истраживању, дисертација испуњава све услове. Написана је прецизно и разумљиво и резултат је самосталног истраживања кандидаткиње.

3. *По чему је дисертација оригиналан допринос науци?*

Поштујући научне принципе и методе, те уз аналитичко-синтетичко литерарно и теренско истраживање докторска дисертација мр Наталије Остојић је дала свеобухватну анализу ефеката ученичких екскурзија у основној школи и њиховог доприноса туристичким кретањима у Војводини, те као таква представља оригиналан научни рад. Суштина истраживања је и адекватно вредновање ефеката екскурзија у образовном систему, као и указивање на однос ученика према овим образовно-рекреативним активностима.

Резултати истраживања докторске дисертације, добијени анкетним истраживањима на простору Војводине, дају јединствене закључке о проблематици екскурзија као образовно-рекреативних активности.

Комисија сматра да је дисертација оригиналан допринос науци зато, што кроз конкретне и научно коректне истраживачке активности и поступке, пружа конкретан подстицај даљем унапређењу изучавања и развоја образовно-рекреативних активности и ђачких екскурзија у оквиру њих..

На основу наведеног, може се констатовати да **докторска дисертација мр Наталије Остојић представља оригинални научни рад и пружа конкретан допринос науци.**

4. *Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања*

Детаљним увидом у докторску дисертацију **комисија није уочила недостатке који би утицали на резултате истраживања и закључке рада.**

X ПРЕДЛОГ

На основу сагледавања оцене докторске тезе „*Ефекти екскурзије ученика основне школе као облик образовно-рекреативних и туристичких кретања у Војводини*“ кандидаткиње *мр Наталије Остојић*, Комисија позитивно оцењује ову дисертацију и предлаже Координационом већу АЦИМСИ-а, Стручном већу за друштвене науке и Сенату Универзитета у Новом Саду да прихвате позитивну оцену и одобре кандидаткињи да докторску дисертацију под овим насловом јавно брани.

Нови Сад, 4. 07. 2016.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

др Светлана Костовић, ред. проф. Филозофског
факултета у Новом Саду, председница

др Драган Коковић, ред. проф. Филозофског
факултета у Новом Саду, члан

др Милена Микалачки, ред. проф. Факултета
спорта и физичког васпитања у Новом Саду, чланица

др Јован Плавша, ред. проф. Природно-
математичког факултета у Новом Саду, ментор